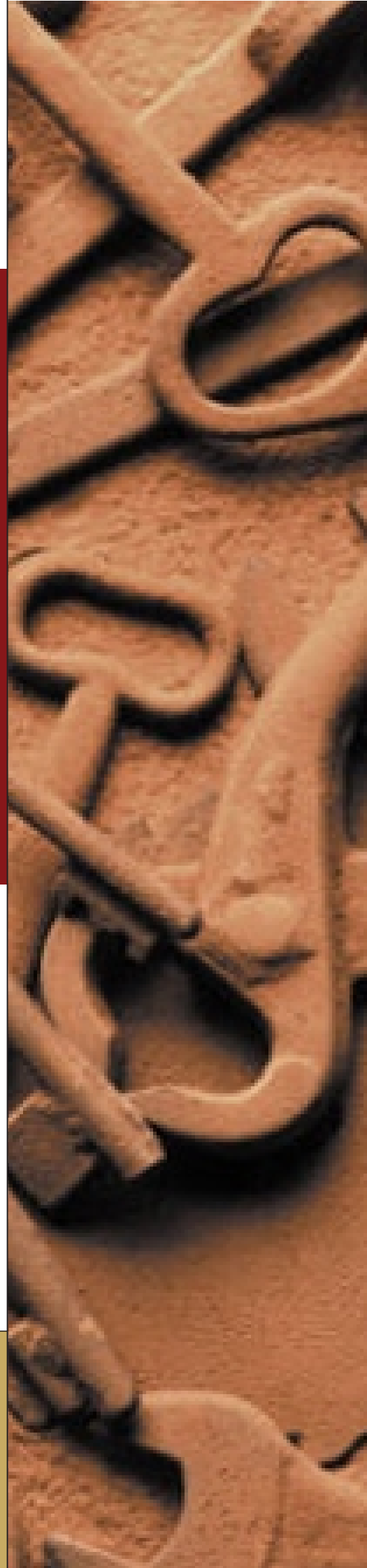

Механизми и инструменти за независно судство

Аналитичка критика на делотворноста
на механизмите и инструментите на судската власт
Автор: Артан Садику

Институт за општествени
и хуманистички науки - Скопје

Скопје, 2013

Вовед

Поделбата на власта на законодавна, извршна и судска претставува уставна темелна вредност на која секое демократско општество е засновано. Оттука произлегува и неопходноста за независноста на судството од првите две, која е пак во функција на уште две темелни вредности во секое демократско општество: владеење на правото и заштита, почитување и унапредување на човекови слободи и права.

Голем број меѓународни и регионални конвенции, пактови и резолуции ја потенцираат, директно или пак индиректно важноста на независноста на судството во остварување и почитување на човековите права. Сепак основата од каде што произлегува потребата за независност и непристрасност на судството е формалната и суштинска еднаквост пред законите, и еднаквоста на граѓаните пред судовите и трибуналите. Сево ова во за цел остварување на правото на фер судење кое претставува основно начело на човековите права без кое сета таа предвидена заштита би била бесцелна.

Во никој случај не може да се говори за владеењето на правото и заштита и почитување на човековите права без притоа да се потенцира неопходноста за независно судство. Поради тоа највисок гарант за заштитата на владеењето на правото и гарант и чувар на човековите права и слободи утврдени со Уставот и меѓународните документи се судовите и судиите како носители на судската власт.

Во основните начела на независно судство на Обединетите нации стои: “Државата е должна да ја гарантира независноста на судството која треба да биде заштитена со Устав или законите на земјата. Сите владини или други институции се должни да ја почитуваат и штитат независноста на судството“. Понатаму: “Секој судија е слободен, а должноста на судиите е да одлучуваат во случаите, кој ги судат непристрасно, во согласност со нивната проценка на фактите и нивното разбирање на законот, без било какви ограничувања и влијанија, директни или индиректни, од било која страна или заради било која причина“.

Во Универзалната повелба за судиите е истакнато: “Судијата, како носител на судиската функција, мора да биде личност која ги извршува судиските надлежности ослободен од социјален, економски и политички притисок и независно од другите судии и од судската администрација“.

Судската независност може да биде гарантирана, само доколку рамката во која судиите ги извршуваат нивните функции, обезбедува доволно механизми, против обидите несоодветно да се влијае врз спроведувањето на правдата. Таквите механизми за гарантирање на судската независност се наведени во Европската конвенција за човекови права која пред се се однесува на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) и ги опфаќаат следниве услови – критериуми за независноста на судството: високиот морал и карактер е примарен услов за избор судија во ЕСЧП. Интересно е дека овој предуслов кој иако е со философска конотација, не е подлабоко анализаран ниту во меѓународни, ниту пак во домашни рамки. Понатаму содржани се: начинот на именување на судиите, времетраењето на мандатот и заштитата од надворешен притисок. Останатите меѓународни документи, покрај овие фактори ја посочуваат важноста на платите на судиите и условите на службата, како релевантни фактори кои одредуваат дали судиите се доволно заштитени од несоодветни влијанија. Овие критериуми се во голема мера вклучени и во нашето законодавство но прашањето за нивна соодветна имплементација во пракса останува отворено.

Поставеност на судскиот систем во Република Македонија

Принципот на поделба на власта, обезбедува заштита од мешање во надлежноста на други органи на власта, и е од посебно значење за организацијата и функционирањето на судската власт. Судската власт ја вршат судовите како самостојни и независни и кои судат врз основа на Уставот, законите и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот.

Уставот на Република Македонија во Амандманот XXV ја содржи основата врз која е поставен судскиот систем во земјата а кој гласи: “Судската власт ја вршат судовите. Судовите се самостојни и независни. Судовите судат врз основа на Уставот, законите и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот. Забранети се вонредни судови. Видовите, надлежноста, основањето, укинувањето, организацијата и составот на судовите, како и постапката пред нив, се уредуваат со закон што се донесува со двотретинско мнозинство на гласови од вкупниот број на пратеници“.

Во согласност со овој Амандман донесен е Законот за судови (Сл.весник 58/2006), со кој се уредени основните начела врз основа на кои судовите ги остваруваат целите и функциите на судството, како независни и самостојни органи. Судската власт е поделена на основни судови, апелациони, Врховен суд, Управен суд и Уставен суд.

Судскиот совет на Република Македонија е независен и самостоен орган кој ја обезбедува и гарантира независноста на судската власт. Неговата работа и надлежности се уредуваат со Законот за Судскиот совет на Република Македонија од (Сл. Весник бр. 07, 10/05/2006) и законот за измените и дополнувањата на Законот за Судскиот совет од (Сл.весник бр. 150, 18/11/2010). Понатаму начинот и постапката на неговата работа се врши согласно Деловникот за работа на Судскиот совет на РМ од (30.1.2007) и измените и дополнувањата на Деловникот за работа на Судскиот совет од (Сл. Весник бр. 142, 22.11.2009).

Судскиот совет всушност претставува истовремено органот и механизмот преку кој се обезбедува и гарантира независноста на судството како една од темелните уставни вредности. Законот за Судскиот совет и неговите измени и дополнувања подетално ги уредуваат надлежностите и составот на самиот совет и работењето на советот. Советот е содржан од 15 членови, од кои осум судии се избираат од редот на судиите, тројца судии избира Собранието на РМ, двајца судии по предлог на Претседателот на РМ, а изборот го врши Собранието. По однос на функција Претседателот на Врховниот суд и Министерот за правда се членови и на Судскиот совет. Најголема критика и воедно во перцепцијата на самите судии е присуството на Министерот за правда во Судскиот совет. Иако ова не е исклучено во пракса на некои останати држави сепак, и по одземањето на правото на глас на Министерот за правда, фактот останува дека сепак извршната власт на некој начин го контролира работењето на судиите кое може да има последици и на самата нивна независност. Надлежностите на советот се содржат во член 31 од законот.

Согласно фокусираниот пристап на оваа анализа, кој намерно е дефиниран на тој начин, само неколку од надлежностите кои се особено значајни во остварувањето на независноста на судската власт ќе се земат во предвид. Тие се: избор и разрешување на судии, и претседатели на судови; оценка и следење на работата на судиите; да одлучува за дисциплинска одговорност на судиите; да ги разгледува и оценува тримесечните и годишните извештаи за работата на судовите; и да одлучува по преставки од страна на граѓаните.

Цел на истражувањето

Судската власт е константно една од главните забелешки во извештаите на Европската Унија во однос на справувањето со реформите во Македонија. Ендемскиот проблем на македонското судство останува политичкото влијание врз судовите и судиите. Недоволната делотворност на инструментите и механизмите на независното судство е идентификувано како главен проблем од мнозинството на судии опфатени со истражувањето спроведено од страна на ОБСЕ. Мнозина од судиите го перцепираат Судскиот совет како пристрасен и нетранспарентен орган кој е под директно политичко вјилание. Адекватната законска рамка и институционална поставеност со цел на независност на судството не резултирало во зголемена независност на судскиот систем. Ова истражување се фокусира стриктно на делотворноста на инструментите и механизмите кои ги ставаат во движење правните норми во склоп на воспоставените судски органи. Истражувањето се труди да ја отфрли воспоставеното убедување дека после воспоставување на адекватната законска рамка и институционална поставеност, проблемот со независното судство треба да се третира како проблем на недостиг на етички капацитети во системот, убедување кое претставува општествено-правно фрустрирачка норма. Спротивно на ваквиот начин на размислување истражувањето се труди да потврди дека постојат системски проблеми во механизмите на политиките кои треба да се корегираат со цел да се постигне задоволувачко ниво на независноста на судството.

Ова истражување стреми кон создавање на знаење во однос на користење на инструментите и механизмите на судството преку спроведување на длабоко истражување на опарациониот модел на законската рамка и правосудните органи и хибридноста единство кое тие го создаваат, преку аналитичка критика на делотворноста на механизмите и инструментите кои се користат во склоп на тоа единство. Целта на ова истражување се води од идејата да се воспостави повисоко ниво на автоматизам на целиот систем. Тоа значи дека кога одреден механизам или инструмент се става во употреба, тој секогаш мора да биде проследен со адекватна правна процедура, чиј резултат мора да биде задоволителен од перспектива на законските норми за независноста на судството. Истражувањето се изведе со почетен пристап на системска хомогеност и автоматизам, така да анализата и вреднувањето на делотворноста на инструментите и механизмите е спроведено преку претпоставката дека нефункционирањето или неуспехот на еден судски орган треба секогаш да се проследи со реакција на друг орган по автоматизам. Овој пристап е применет со цел да се овозможи повисоко ниво на сувереност на судската власт која ги администрира и одлучува по прашањата на судската независност преку своите компетенции без генерирање на контекст во кој извршната или законодавната власт ќе бидат повикани да интервенираат.

Методологија на истражувањето

Во однос на методологијата на истражувањето, истражувачкиот тим го употреби методот на квалитативна анализа, со што таа се одвиваше на две нивоа. Првично, на истражување и анализа на целокупната законска рамка со сите останати прописи релевантни околу судството и неговата независност, а со посебен фокус на Судскиот совет. Понатаму истражувачкиот тим ги зеде предвид сите документи и резолуции кои се однесуваат на оваа област, а донесени од страна регионални и меѓународни организации како што се Совет на Европа и ООН. Извештаите и анализите спроведени од ОБСЕ, а кои се однесуваат на независноста на судството особено и споредбено се употребија при подготвувањето на анализата, бидејќи во голема мера се надолнуваат меѓусебно. Истражувањето се спроведе преку користење на квалитативни методи за правна анализа преку нивна деконструкција на есенцијални компоненти и преку нивно адаптирање и реконфигурирање според потребите на контекстот на македонското судство со цел да се осигураме дека резултатите на анализата директно ќе одговорат на сеганите проблематични прашања и кои во нив ќе ги содржат правните и институционални услови за нивна имплементација. Квалитативната анализа на процедурите кои ги препишуваат механизмите и инструментите на судската власт ја тестираше нивната делотворност преку секој чекор на процедуралниот процес во судските тела, мапирајќи ги слабите точки како што се појавуваат во текот на анализата.

Вториот аспект од истражувањето се оствари со спроведување на анкетни прашалници низ три основни суда во Република Македонија, односно Скопје, Тетово и Гостивар. Со опфат на шеснаесет судии кои директно, но анонимно ги пополнија овие анкетни прашалници. Изборот на судии беше случаен при што се земаа во предвид следните критериуми: род и етничка припадност, материјата на која што судијата/судијката работи (граѓанска или кривично правна) итн. Анкетните прашалници се состоеа од тринаесет прашања поврзани со делотворноста на механизмите и инструментите за остварување на независно судство. Судиите имаа можност да се изјаснат со одговори Да или НЕ околу конкретен механизам и процедура, и потоа да објаснат како би можело да се адресира и воедно подобри конкретниот механизам или процедура. Само едно прашање беше конципирано со интервали на броеви од 1 до 5.

Наоди од квалитативната анализа

- ◆ Механизмите и инструментите со кои се раководат процедурите пред Судскиот совет се доста подлежни на волјата на Советот и недостига повисок степен на автоматизам во вклучување на телата кои ги формира самиот Советот во процесот преку самото иницирање на одредена постапка.
- ◆ Процесот на оценување на работата на судиите е ригиден и не сеопфатен како и не постојат посебни процедури за вреднување на податоците добиени од процесот на мониторирање на работата на судиите преку базата на податоци на судот. Со тоа не постои јасна слика како статистичките податоци за бројот на решени предмети или бројот на укинати или преиначени предмети се трансформира во квалитативна мерка за оценување.
- ◆ Процесот на одлучување во врска изрекување на дисциплински мерки или разрешување на судија не нуди доволна транспарентност и е подложен на пристрасност на членовите на Судскиот Совет. Процесот на разгледување на поединечните случаи за судиите има карактеристики на двостепено раководење но процесот на одлучување не е двостепен со што се оневозможува било каква одговорност за таквите одлуки.

Резултати од спроведените анкетни прашалници

Иако целокупната законска и формално-институционална воспоставена рамка би требало да се обезбеди и гарантира независност на судството, сепак голем број истражувања, посочуваат на фактот дека судската власт се соочува со огромни проблеми во однос на независноста во своето работење. Истражувачкиот тим се одлучи за анкетни прашалници кои ќе бидат фокусирани исклучиво на процедурите и механизмите за независност на судството кои се спроведуваат од Судскиот совет, а во чии надлежности спаѓаат меѓу другото избор и разрешување на судии, утврдување на тешка дисциплинска одговорност, оценка на работење на судиите и преставките поднесени од страна на граѓаните. Во таа насока во резултатите од анкетните прашалници, доминира перцепцијата на самите судии во однос на функционирањето на механизмите и инструментите за независно судство.

По однос на првото прашање од анкетниот прашалник кое е гласи: “Дали сметате дека процедурите пред Судскиот совет кои се однесуваат на судската независност се доволни и јасно пропишани?”. Од вкупно (16) анкетирани судии, (5) одговориле со ДА, а додека (11) од анкетираниите судии одговориле со НЕ. Притоа од оние кои одговориле со НЕ, (7) од анкетираниите судии ги навеле следните процедури кои сметаат дека треба да се подобрат или пак појаснат: избор, унапредување и разрешување на судии; утврдување на дисциплинска одговорност (7 од анкетираниите) одлучување по анонимни преставки на граѓаните (1 анкетирани судија);

Второто прашање се однесува на имплементацијата на процедурите пред Судскиот совет кои се однесуваат на независноста на судството и гласи: “Дали сметате дека нивната имплементација (се мисли на процедурите и механизмите) се одвива непречено и во доволен степен?”. На ова прашање од вкупно 16 анкетирани судии (3) одговориле со ДА, (2) воопшто не одговориле, а додека пак (11) одговориле со НЕ. Од оние кои одговориле со НЕ, (7) од анкетираниите судии посочиле на кој начин би можела да се подобри имплементацијата (се мисли на процедурите). Тие се следните: поголема транспарентност; пропишување на јасни критериуми за избор и унапредување на судии; јасни критериуми за утврдување на дисциплинска одговорност; и нивно почитување.

На прашањето: “Дали сметаат дека постапката за избор на судии е објективна и јасна?”. Интересно е да се забележи дека мнозинството од анкетирани односно (14) од се изјасниле со НЕ; а додека пак (2) од анкетираниите судии се изјасниле со ДА. Од оние анкетирани кои одговориле со НЕ на ова прашање (9) посочиле како би можела да се подобри постапката за избор на судии. Од она што е посочено како можност за подобрување е: воспоставувањето на објективен систем на бодирање на судиите, земајќи ги во предвид професионалните карактеристики (образование, стручност, квалитет на работа, квантитет на извршени работи); и потреба целата постапка на избор да биде транспарентна.

Во однос на четвртото прашање, околу постапката за утврдување на тешки дисциплински повреди, односно разрешување на судија, кое гласи: “Дали сметате дека постапката за утврдување на тешки дисциплински повреди на судија е јасна и соодветна?”. Мнозинството од анкетирани судии (14) се изјасниле со НЕ; додека пак само (2) со ДА. Од оние што се изјасниле со НЕ, (8) од анкетираниите судии посочиле како би можела да се подобри постапката, при што споменале дека: потребно е јасно дефинирање на она што претставува тешка дисциплинска повреда и процедури за постапување по ова; евентуалните повреди да бидат степенувани по својата тежина и да содржат меѓу другото и можност за парично казнување; и при утврдувањето на евентуална тешка дисциплинска повреда да се земе предвид целокупното работење на конкретен судија.

Во контекст на петото прашање од анкетниот прашалник, а кое се однесува на постапката за утврдување на нестручно и несовесно вршење на судиска функција, (15) се изјасниле со НЕ, односно дека процедурите не се јасни и обејктивни, а само (1) со ДА. Од оние кои се изјасниле со НЕ (9) посочиле што е потребно да се преземе за подобрување на постапката за утврдување на нестручно и несовесно вршење на судиска функција. Според анкетираниите судии потребно е: допрецизирање на што опфаќа нестручно и несовесно вршење на судиска функција; да се разграничи што е нестручно од една страна, а што несовесно вршење на судиска функција; исто така периодот на евентуалното вакво работење да се вклучи; постапката да се води од страна на судии од различен профил, моментно сега доминираат оние коишто работат на кривично правна материја.

~
Начинот на одлучувањето на Судскиот совет, по однос на претходно наведените постапки (избор и разрешување, утврдување на дисциплинска повреда и нестручно и несовесно вршење судиска функција) шестото прашање го уредува. Тоа гласи: “Дали сметате дека одлучувањето во врска со горенаведените постапки во состав на Советот гарантира независно раководење на постапката и непристрасност во одлучувањето преку гласање? Ве молам објаснете.” Од анкетираниите судии со ДА одговориле (4), неодговорил (1), а со НЕ одговориле (11). Интересно е да се напомене дека од оние кои одговориле со ДА понатаму дале образложение, со што истакнале дека формално правно механизмите се на место, но остварувањето на независноста во практика не функционира целосно. Од оние кои што одговориле со НЕ (6) посочиле начини за подобрување на целокупната постапка на гласање во Советот и тоа: со определување на точно утврдени критериуми кои ќе спречат субјективност во гласањето; воспоставување на објективен начин на бодирање; можност околу овие постапки да одлучува друго тело независно од Судскиот совет.

~
Во однос на седмото прашање кое гласи: “Кое тело треба да одлучува во постапките за утврдување нестручно и несовесно вршење на судиска функција?” (4) одговориле дека тоа би требало да биде независно тело составено од судии и експерти од областа на граѓанско и кривично право, кое би било вон Советот или во Советот како посебно тело; (4) одговориле дека тоа би требало да биде комисија од членови од Советот редот на судиите кои постапуваат во истата материја, но има еден предлог манатот во оваа Комисија да трае 2 наместо 6 години како што е предвидено за членови на самиот Совет; (2) одговориле дека тоа би требало да биде Советот на честа; Додека пак (6) воопшто не одговориле на ова прашање.

~
Во однос на сегашниот начин на одлучување по извештај за судија кој е на ниво на Судски совет па Комисија која се функционира како еден вид на fact-finding тело не може да се каже дека постои двостепеност при одлучувањето по извештај за одреден судија. На прашањето: Дали сметате дека треба да постои двостепеност во одлучување по извештај за одреден судија?. Со ДА одговориле (14), а со НЕ (2) од анкетираниите судии.

~
Темата поврзана околу поднесување преставките од страна на граѓаните, е содржана во деветото прашање кое гласи: “Колку сметате дека поднесувањето на претсавки од граѓани е важно/корисно/ја подобрува за независноста на судството?”. Анкетираниите судии имаа можност да одговорат со заокружување на број на скала од 1 до 5 со што 1 претставува најмалку важно, а 5 најважно. Генерална перцепција и резултат кој произлегува од ова прашање, е дека поднесувањето на преставки и предлози од страна на граѓаните, е со доста ниска важност. Оценка која доминира од сите анкетрани е 1, со неколку интервали на оцена 2 и помалку 3.

Од резултатот на прашањето 9 важноста следното прашање 10 делумно се минимизира, а кое гласи: “На кој начин може да се охрабруваат граѓаните во користење на овие претставки?”. Половина од анкетираниите посочиле дека е доволен самиот Закон за претставки и предлози, а половина дека треба да се зголеми информираноста и свесноста на граѓаните околу причините кои овие претставки се поднесуваат, а не да е тоа само резултат на незадоволство од одлука. Оваа едукација на граѓаните да се врши од страна на независни тела кои работат на прашања од ваков вид.

~

По однос на редовното и вонредното оценување на судиите, и дали тоа е објективно и јасно поставено со закон и постоечките правилници, (9) од анкетираниите одговориле со ДА, а додека пак (7) со НЕ. Ова прашање и овие резултати е неопходно да се споредат со следното прашање дванаесет кое гласи: “Дали квантитативните и квалитативните критериуми и прибирањето на податоците за работата на судии, функционира прецизно и непречено во праксата?”. Идентично на претходното (9) од анкетираниите одговориле со ДА, а (7) со НЕ. Од оние кои заокружиле НЕ посочиле дека е неопходно овие критериуми да: бидат определени со закон и јасно формулирани, и нивно непочитување да повлекува одговорност; и во квантитативните критериуми недостасува елемент за оценување, а кој се однесува на решавање на месечен прилив на предмети.

~

Последното прашање од анкетниот прашалник се однесува на објективноста и јасноста на нормите за непосредното следење на работата на судиите и гласи: Дали сметате дека непосредното следење на работењето на судиите е јасно и објективно пропишано?. Од анкетираниите (7) одговориле со ДА, а додека пак (9) одговориле со НЕ. Од оние кои одговориле со НЕ предлозите кои се посочени за подобрување на овој сегмент вклучуваат: следење на работата на судијата во текот на целото негово работење, односно дали покажува резултати, но и дали ги почитува етичките норми.

Заклучоци од спроведеното анкетање

Иако истражувањето имаше фокусиран пристап по однос на темата, сепак тоа дава увид за спроведувањето на механизмите и инструментите за независно судство. Дотолку повеќе што судиите, во исто време се засегнати од самите процедури и постапки, но и истите тие ги користат во својата работа, односно нивната перцепција е од исклучително значење при анализирање на овие решенија, но и при евентуално креирање на нови решенија. Оттука може да се заклучи дека мнозинството од анкетираниите судии сметаат дека постапките за избор, разрешување и водење постапки за тешки дисциплински повреди треба дополнително да се допрецизираат и подобрат, иако формалната рамка е на место. Истото важи и околу нивната имплементација, а посебно е интересно да се забележи дека перцепцијата околу она што е пропишано и задоволството од нивото на имплементација е идентично кај судиите. При тоа е посочено дека недостига транспарентност при одлучувањето без разлика за кој механизам или процедура да станува збор.

Најочигледно за судиите “најпроблематична” е постапката за избор на судии. Мнозинството сметаат дека не постои објективен начин на бодирање на судиите и постои недостаток на транспарентност при целиот процес. Иако самиот Закон за судови и Законот за судскиот совет ги уредуваат критериумите сепак доколку се направи едноставно толкување, не е јасно дали е потребно целосно кумулативно или делумно исполнување на предвидените критериуми. Во однос на изборот од редот на судиите, предвиден е Правилник за спроведување на анонимна анкета во судот каде кандидатот ја извршува судската функција. И покрај тоа, анкетираниите судии сметаат дека не постои објективност и транспарентност во процесот.

Интересно е да се увиди дека ниту еден од анкетираниите судии, а ниту пак во Законот за судови и Судскиот совет и неговите измени, е содржан критериумот во однос на постоењето на личниот морален интегритет при изборот на судиите. На пример, Европскиот суд за човекови права преку Европската конвенција за човекови права која го уредува неговото работење како прв услов го вклучува моралниот интегритет на судијата. Понатаму истиот овој критериум е содржан во делот на квалификации. Основните принципи за независно судство донесени во 1985.

Резултатите од анкетата исто така сугерираат, бидејќи мнозинството од анкетираниите судии се изјасниле на тој начин, дека е неопходно прецизно дефинирање на постапката за утврдување на тешки дисциплински повреди. Проблематично околу оваа постапка е фактот дека Советот инцира барање за поведување на дисциплинска постапка на судија, и повторно членовите на Советот но овојпат во состав на Комисија одлучуваат околу ова барање, односно Комисијата преставува и fact finding тело, а Советот донесува крајна одлука. Во таа насока се чини дека постои двостепеност во одлучување, а впрочем тоа е истиот орган со различни надлежности во процесот. Земјаќи го во предвид различниот состав на самиот Совет, ваквиот начин на одлучување се смета за проблематичен. Оттука високиот резултат за перцепцијата на анкетираниите судии, околу потребата за воспоставување на двостепеност во одлучувањето по однос на тешки дисциплински повреди. Истата мнозинска перцепција односно мислење на судиите, владее и по однос на постапката за утврдување на несовесно и нестручно работење и потребата за нивно поединечно дефинирање. Постои поделеност околу она кој треба да одлучува околу несовесно и нестручно работење на судија. Половина ја истакнале потребата од воспоставување на независно експертско тело кое би одлучувало околу несовесното и нестручното работење, а другата половина Комисија од страна на советот од редовни судии со вклучување на судии кои работат на други материи освен кривично-правна како што е во моментот.

Во однос на поднесувањето на преставки и предлози од граѓаните според судиите овој начин не е пресуден за остварување на независноста на судството, затоа што според нивно мислење граѓаните ги користат пред се овие механизми заради незадоволство од самите судски одлуки, а не затоа што постојат вистински наводи околу одреден судија. Притоа анкетираниите судии сметаат дека граѓаните треба да се информираат и едуцираат околу оваа можност.

Сумирани забелешки од судиите:

- ~ При изборот на судии не се почитува стручноста на кандидатите нивните квалификации и професионалност
- ~ Имплементацијата на процедурите во Судскиот Совет не е доволно транспарентна со што Судскиот Совет прераснува во тело кое постапува како кривичен суд по повисока инстанца во правосудниот систем и не придонесува кон зголемување на независноста и ефикасноста на судството преку соработка
- ~ Во утврдување на работата на судиите не се зема предвид целокупната работа на судиите туку само квантитативните податоци од базата
- ~ Дисциплинските мерки на Судскиот совет се дуплираат со дисциплинските повреди предвидени со закон
- ~ Во одлучувањето за извештаите за работата на судиите и изрекувањето на дисциплински мерки треба да се имплементира начелото на двостепеност во одлучувањето
- ~ Вонредното оценување на судиите се занова на квантитетот на нивната работа а не на квалитетот
- ~ Постапката за утврдување на нестручно и несовесно вршење на судиската функција да се води од сегашни активни судии од граѓанско и кривично право (мнозината се од кривично право)
- ~ Со претставките често се врши притисок врз судиите кој ги запазува законските прописи а од друга страна се појавуваат случаи на уцена на судиите со претставките од одредени граѓани
- ~ Судскиот совет во последните години е дистанциран и изолиран од судиите во судовите во Македонија
- ~ Критериумите според кои се врши оценувањето на судиите не се јасно дефинирани и треба да бидат утврдени со закон

Препораки

Неопходно е да се пропишат други мерливи индикатори во процесот на избор на судии пред Судскиот совет кои ќе седобијат преку евалуација на кандидатите (на пр. од колегите од Академијата за обука на судии и јавни обвинители). Истотака треба ригидно да се следи процедурата на разгледување на ЦВ-ата на кандидатите како и да се осигура присуство на сите членови на комисијата за време на интервјуирање на кандидатот.

Моралниот интегритет на судијата да се вметне како личен критериум при изборот и работењето на судиите преку анализирање на податоците и документите од биографијата на судијата/кандидатот чие поднесување мора да биде обврзувачко.

При изборот на судии мора да се запазува законската одредба за најмалку 50% од избраните кандидати да се од редовите на дипломираните при Академијата за судии и јавни обвинители. Оваа одредба беше прекршена при изборот на судии во 2011-та година, за што мора да има јасно пропишани законски последици и кривична одговорност на Советот.

Неопходно е да се воведат инструменти за реализирање на начелото на транспарентност во работата и одлучување на Судскиот совет. Во досегашниот процес ова начело се очекува да се реализира како вредност во процесот на работа и одлучување и преку процесот на информирање на јавноста преку веб сајтот на Советот. Бидејќи членовите на Советот се избрани индивидуално, потребно е да се објавува извештај за работата на секој член на Советот поединечно како и за начинот на гласање по предмети и други постапки.

Категоријата *нестручно и несовесно работење на судија* мора да се допрецизира со јасни разграничувања на инстанци на нестручност при работата (на пр. дали е нестручноста административна, суштинска, формална и колку влијае врз конкретен случај).

Се предлага да се разгледат можностите за воведување на двостепеност во одлучувањето во склоп на Советот. Тоа значи дека комисиите кои ги формира Советот треба да имаат право сами да одлучат по предметите кои сега само процедурно ги водат и за кои приготвуваат извештаи и предлози со Советот. Со тоа одговорноста ќе биде индивидуализирана со членовите на комисијата. Одлучувањето во големо тело како што е Судскиот Совет не овозможува повисока одговорност во гласањето и одлучувањето бидејќи таа е распределена и не-индивидуализирана.

Политики за следење

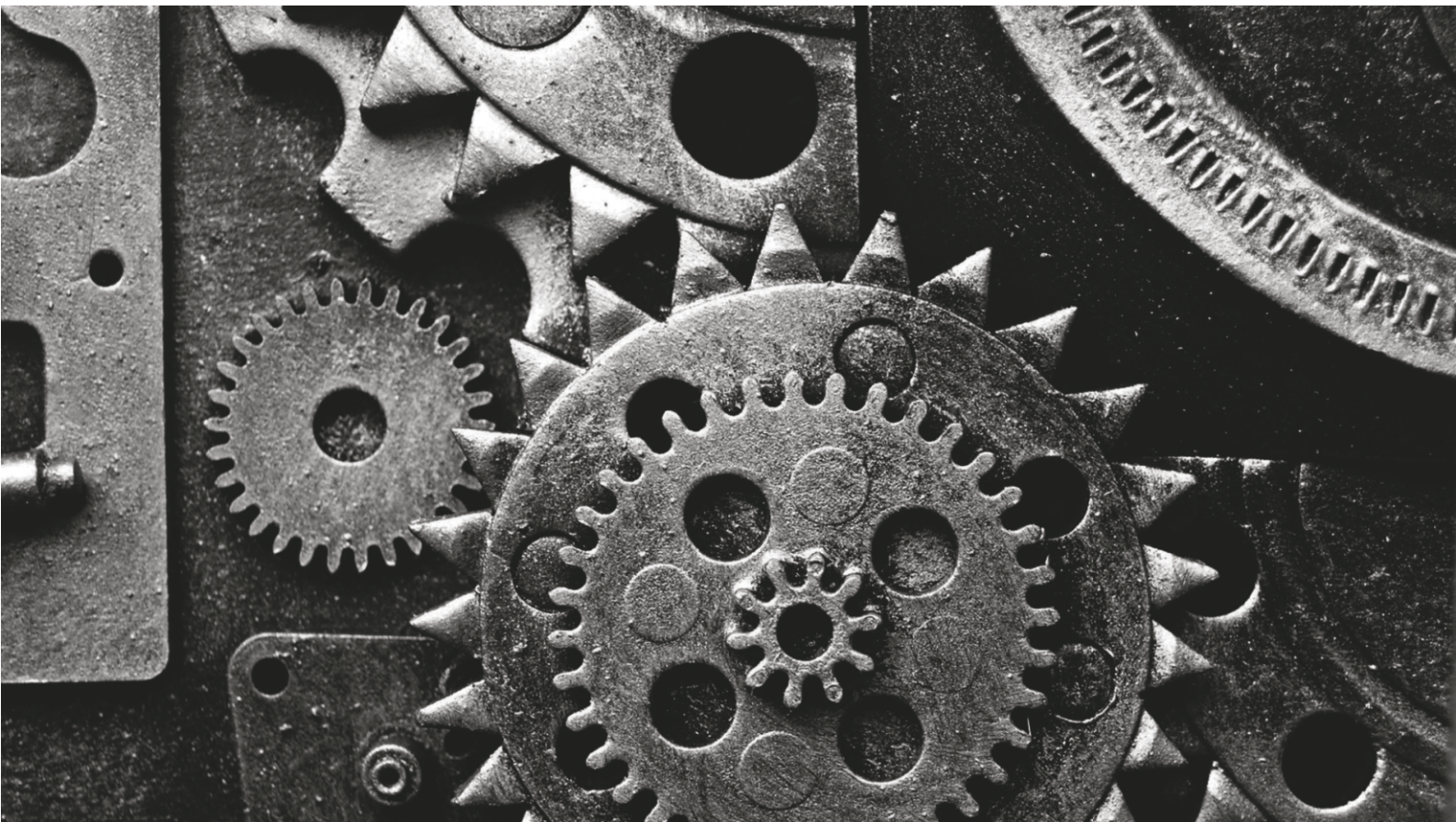
Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје, после земање предвид и анализирање на можните пречки и предности во процесот на спроведување на препораките, заклучи дека за нивно спроведување потребно е мобилизирање на компетентните страни во однос на независноста на судството како и опширно инволвирање на властите во процесот на ревизија на процедурите на Судскиот Совет.

Имајќи предвид дека поширока законодавна реформа е непотребна, сметаме дека повисок степен на институционално вклучување од страна на Судскиот Совет преку прифаќање на техничка и експертска поддршка во процесот на градење на неговата репутација како одговорен орган за независноста на судството ќе резултира со конкретна стратегија за ревизија на процедурите.

Целта на оваа анализа и на препораките е да се иницира отворен процес на внатрешна ревизија и подобрување на процедурите во склоп на Судскиот Совет, додека невладините и граѓански платформи, експертската заедница и медиумите ќе се заложат за поддршка на ваквите превземања од една страна и градење на притисок за оневозможување на политички влијание во тој процес.

Проектот е поддржан од:

European Fund for the Balkans

Bringing the Western Balkans closer to the European Union

Издадено од:
**ИНСТИТУТ ЗА ОПШТЕСТВЕНИ
И ХУМАНИСТИЧКИ НАУКИ - СКОПЈЕ**

Ул. 20-ти Октоври, бр 8, втор спрат
1000 Скопје, Македонија

Тел/Факс: +389 3113 059
е-маил: info@isshs.edu.mk
www.isshs.edu.mk

